

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.02.2001, sp. zn. 26 Cdo 223/2001, ECLI:CZ:NS:2001:26.CDO.223.2001.1

Číslo: 52/2001

Právní věta:

O žalobě o určení, že žalovanému (pro změnu poměrů) nepřísluší bytová náhrada přiznaná mu dříve soudem nebo soudním smírem, nelze rozhodnout rozsudkem pro zmeškání (§ 153b odst. 3 o. s. ř).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 13.02.2001

Spisová značka: 26 Cdo 223/2001

Číslo rozhodnutí: 52

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Rozhodnutí soudu, Rozsudek pro zmeškání, Žaloba určovací

Předpisy: 99/1963 Sb. § 80 písm. c)
§ 153b odst. 3

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O k r e s n í s o u d v P ř í b r a m i r o z h o d l r o z s u d k e m z e d n e 1 6 . 5 . 2 0 0 0 (r o z s u d k e m p r o z m e š k á n í) , ž e u s n e s e n í „ z d e j š í h o s o u d u z e d n e 1 5 . 1 2 . 1 9 9 4 s e m ě n í t a k , ž e b y t o v á n á h r a d a s e n e p o s k y t u j e “ . Z á r o v e ň u l o ž i l ž a l o v a n ý m , a b y s p o l e č n ě a n e r o z d í l n ě n a h r a d i l i ž a l o b c i n á k l a d y ř í z e n í . V y h o v ě l t a k ž a l o b ě n a „ z m ě n u s o u d n í h o r o z h o d n u t í o p o s k y t n u t í b y t o v é n á h r a d y “ , k t e r o u ž a l o b c e o d ů v o d n i l t í m , ž e ž a l o v a n í s e t r v á v á j í „ v p ř e d m ě t n ě n e m o v i t o s t í “ (v e v ý r o k o v é a n i j i n ě č á s t i p í s e m n ě h o v y h o t o v e n í r o z s u d k u b l í ž e n e o z n a č e n é) v r o z p o r u s d o b r ý m i m r a v y a ž e s e o d m í t l i p ř e s t ě h o v a t d o b y t o v é n á h r a d y , k t e r o u j i m ž a l o b c e z a j i s t i l .

O d v o l á n í , k t e r é p r o t i r o z s u d k u s o u d u p r v n í h o s t u p n ě p o d a l i o b a ž a l o v a n í , b y l o o d m í t n u t o u s n e s e n í m K r a j s k é h o s o u d u v P r a z e z e d n e 2 8 . 8 . 2 0 0 0 a o d v o l a c í s o u d r o v n ě ž v y s l o v i l , ž e ž á d n ý z ú č a s t n í k ů n e m á p r á v o n a n á h r a d u n á k l a d ů o d v o l a c í h o ř í z e n í . K r a j s k ý s o u d d o v o d i l , ž e n á m í t k y o d v o l a t e l ů , p o d l e n i c h ž v d a n é v ě c i n e b y l o m o ž n o r o z h o d n o u t r o z s u d k e m p r o z m e š k á n í , n e j s o u o p o d s t a t n ě n é . P ř e d p o k l a d y p r o v y d á n í r o z s u d k u p r o z m e š k á n í p o d l e § 1 5 3 b o . s . ř . b y l y p o d l e j e h o n á z o r u s p l n ě n y , n e b o l n e j d e o v ě c , v n í ž b y n e b y l o m o ž n o u z a v ř í t a s c h v á l i t s m í r , a n i o v ě c , v e k l e t ě b y d o š l o n a p a d e n ý m r o z s u d k e m k e v z n i k u , z m ě n ě n e b o z r u š e n í p r á v n í h o p o m ě r u m e z i ú č a s t n í k y . V e s p o r u š l o – p o k r a č o v a l o d v o l a c í s o u d – „ o ž a l o b u p o d l e § 8 0 p í s m . c) o . s . ř . , t e d y o u r č e n í , ž e d ř í v ě u l o ž e n á p o v i n n o s t k v y k l i z e n í b y t u n e n í v á z á n a n a p ř í d ě l e n í n á h r a d y “ . P r á v n í p o m ě r m e z i ú č a s t n í k y ,

týkající se povinnosti žalovaných vyklidit nebytové prostory, jejichž „vlastníky jsou žalobci“ (správně „vlastníkem je žalobce“), byl vyřešen schváleným smírem a v dané věci jde „jen o určení nové lhůty k vyklizení žalovaných“, takže „předmětem sporu proto není právní poměr účastníků, ale pouze lhůta k vyklizení z důvodu, že došlo od uzavření ho smíru ke změně poměrů, takže vázat vystěhování žalovaných na přidělení náhradního bytu by bylo podle ustanovení § 3 v rozporu s dobrými mravy“. Krajský soud tak shledal odvolání žalovaných nepřijatelným (§ 218 odst. 1 písm. c/ o. s. ř.).

Žalovaní podali proti usnesení odvolacího soudu včasné dovolání, jehož přípustnost opřeli o ustanovení § 238a odst. 1 písm. e) o. s. ř. a v němž odvolacímu soudu vytkli, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.). Polemizovali s právním názorem odvolacího soudu, že „v dané věci jde pouze o určení nové lhůty k vyklizení“, a namítali, že v ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. – se hovoří o tom, zda „tu právní vztah nebo právo je či není“, a že proto „y žádném případě do těchto kategorií“ nepatří termín „lhůta“. Vyslovili také názor, že „v dané věci nebylo možno rozhodnout na základě určovací žaloby“, zpochybnili existenci naléhavého právního zájmu žalobce na takovém určení a polemizovali rovněž s tou částí odůvodnění odvolacího soudu, v níž se soud vypořádával s otázkou zmeškání prvního jednání žalovanými. Vycházejíce z uvedené argumentace dovolatelé navrhli, aby Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil a aby také odložil vykonatelnost rozsudku soudu prvního stupně.

Žalobce se k dovolání nevyjádřil.

Podle části dvanácté, hlavy první, bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu, vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních právních předpisů, se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů (to jest podle občanského soudního řádu, ve znění účinném před 1. 1. 2001).

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas osobami k tomu oprávněnými (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), za splnění zákonné podmínky advokátního zastoupení dovolatelů (§ 241 odst. 1 a 2 o. s. ř.), má formální i obsahové znaky uvedené v § 241 odst. 2 o. s. ř. a označuje dovolací důvod podřaditelný ustanovení § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. Přípustnost dovolání plyne z § 238a odst. 1 písm. e) o. s. ř., neboť napadeno je usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně. Vady uvedené formou taxativního výčtu v § 237 odst. 1 o. s. ř., k nimž dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3, věta druhá, o. s. ř.) a jejichž existence zakládá přípustnost dovolání proti každému rozhodnutí odvolacího soudu (s výjimkami uvedenými v § 237 odst. 2 o. s. ř.), ani vady řízení uvedené v § 241 odst. 3 písm. b) o. s. ř. namítány nebyly a z obsahu spisu se nepodávají. Dovolací soud proto přezkoumal napadené usnesení, jsa přitom vázán uplatněným dovolacím důvodem, včetně toho, jak byl dovolateli obsahově vymezen.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 241 odst. 3 písm. d) o. s. ř. lze odvolacímu soudu vytknout, že jeho rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo správně určenou právní normu nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. Vzhledem k tomu, že dovoláním bylo napadeno usnesení odvolacího soudu o odmítnutí odvolání (odvolací soud přezkoumával správnost prvostupňového rozsudku pouze z toho hlediska, zda bylo možno rozhodnout ve věci rozsudkem pro zmeškání), nemohl se dovolací soud

blíže zabývat těmi výhradami dovolatelů, které směřují proti právnímu posouzení předpokladů stanovených v § 80 písm. c) o. s. ř. v této konkrétní věci, o níž meritorně rozhodl okresní soud (tj. tím, zda žalobce má, či naopak nemá naléhavý právní zájem na požadovaném určení). Právní nosnou, jejíž výklad a aplikace byla z podnětu dovolání Nejvyšším soudem přezkoumávána, bylo tedy především ustanovení § 153b zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2000 – před novelizací občanského soudního řádu zákonem č. 30/2000 Sb., a to v souvislosti s řízením o určení, že dříve uložená povinnost k vyklizení bytu není vázána na přidělení náhrady.

Podle § 153b odst. 1 a 2 o. s. ř., zmešká-li žalovaný, kterému bylo řádně doručeno předvolání nejméně 5 dnů přede dnem, kdy se jednání má konat (§ 47), u který byl o následcích nedostavení se poučen, bez důvodné a včasné omluvy první jednání, které bylo ve věci nařízeno, a navrhne-li to žalobce, který se dostavil k jednání, pokládají se tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkající se sporu, za nesporná a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání. Je-li v jedné věci několik žalovaných, lze rozhodnout rozsudkem pro zmeškání jen tehdy, nedostaví-li se k jednání všichni řádně obeslaní žalovaní. Z ustanovení § 153b odst. 3 o. s. ř. vyplývá, že rozsudek pro zmeškání nelze vydat ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2 o. s. ř.), nebo došlo-li by takovým rozsudkem ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky.

Již v rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 4. 1992, sp. zn. [2 Cdo 6/92](#), uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1993, pod pořadovým č. 28, bylo uvedeno, že po přijetí novely občanského zákoníku, provedené zákonem č. 509/1991 Sb., a po zrušení zákona č. 41/1964 Sb., o hospodaření s byty, o přidělení bytová náhrady již nerozhodují orgány obce, a že o tom, zda v dané věci při vyklizení přichází v úvahu zajištění bytové náhrady a jakého druhu, popřípadě zda bytovou náhradu není třeba zajišťovat, rozhoduje soud v řízení podle části třetí, případně části čtvrté občanského soudního řádu, a to rozsudkem. Konkrétní druh bytové náhrady je upraven hmotným právem (příslušným ustanovením občanského zákoníku). Rozhodnutí soudu v části týkající se bytové náhrady je třeba za tohoto stavu považovat za rozhodnutí o věci samé, a nikoli, jak tomu bylo za dřívější právní úpravy, pouze za stanovení lhůty k plnění. Lhůtou k plnění – lhůtou k vyklizení bytu – je tedy se zřetelem k odlišně hmotněprávní úpravě pouze časový úsek, po jehož uplynutí je žalovaný povinen byt vyklidit ve smyslu ustanovení § 160 odst. 3 o. s. ř. ve znění novely provedené zákonem č. 519/1991 Sb. (např. 15 dnů od zajištění bytové náhrady). Dovolací soud je názoru, že citované právní závěry, týkající se soudního rozhodnutí, jež má formu rozsudku, se plně uplatní i v případě, kdy soud v řízení o vyklizení nemovitosti schválí podle § 99 odst. 2, věty první, o. s. ř. smír účastníků, uzavřený podle § 99 odst. 1 o. s. ř., jehož součástí je i ujednání o bytové náhradě: schválený smír má totiž podle § 99 odst. 3, věty první, o. s. ř. účinky pravomocného rozsudku.

Zároveň se soudní praxe ustálila též v tom, že i když je po novelizaci občanského zákoníku, účinně od 1. 1. 1992, rozhodování soudů o bytové náhradě rozhodováním ve věci samé, a nikoli rozhodováním o lhůtě k plnění, jsou nadále využitelné závěry obsažené v rozhodnutí uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1980, pod pořadovým číslem 25; podle něho lze dle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. určit, že uložená povinnost k vyklizení bytu není vázána na přidělení náhradního bytu (náhradního ubytování), došlo-li později (po rozhodnutí o uložení povinnosti vyklidit byt až po přidělení náhradního bytu či náhradního ubytování) ke změně poměrů. Shodný závěr vyjádřil Nejvyšší soud České republiky již v rozsudku ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 959/96 (časopis Soudní judikatura č. 7, ročník 1997, pod číslem 58), jakož i v rozsudku ze dne 27. 10. 1999, sp. zn. [20 Cdo 1827/99](#), který byl uveřejněn ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2000, pod pořadovým číslem 45. V posledně uvedeném judikátu vyslovil Nejvyšší soud mj. právní názor, že podstatou řízení podle § 80 písm., c) o. s. ř. je určení, zda výkon práv a povinností, tak, jak byly založeny předchozím rozhodnutím, není v důsledku později změněných poměrů na straně

vyklizované osoby v rozporu s dobrými mravy (§ 3 odst. 1 obč. zák.), a dovedl, že je v souladu s ustanovením § 80 písm. c) o. s. ř. domáhat se takového určení, má-li na něm žalobce naléhavý právní zájem.

Jestliže je rozhodnutí o bytové náhradě rozhodnutím o věci samé, nelze považovat ani rozhodnutí, vydané v řízení podle § 80 písm. c) o. s. ř., kterým soud určí, že (v důsledku změny poměrů) není vyklizovací povinnost žalovaného vázána na předchozí zajištění bytové náhrady, za pouhé rozhodnutí o lhůtě k plnění (jak dovedl odvolací soud v napadeném usnesení). Takové rozhodnutí má totiž konstitutivní účinky-jeho právní mocí se mění obsah právního poměru mezi žalobcem na straně jedné a žalovaným (žalovanými) na straně druhé, vymezený pravomocným soudním rozsudkem nebo smírem, který byl schválen pravomocným usnesením soudu. Z uvedeného vyplývá, že v řízení, v němž se žalobce domáhá určení, že žalovanému (pro změnu poměrů) nepřísluší bytová náhrada přiznaná mu dříve soudem nebo soudním smírem, nelze sice vyloučit možnost uzavření smíru, ve věci však nemůže být rozhodnuto rozsudkem pro zmeškání, neboť § 153b o. s. ř. v odstavci třetím výslovně vylučuje možnost rozhodnout touto formou, pokud by takovým rozsudkem došlo ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky.

Usnesení odvolacího soudu, odmítající odvolání žalovaných proti rozsudku soudu prvního stupně jako nepřijatelné, vycházelo z odlišného výkladu § 153b o. s. ř. a nespočívalo tedy na správném výkladu tohoto procesního ustanovení; dovolání proti němu je proto z hlediska uplatněného dovolacího důvodu (§ 241 odst. 3 písm. d/ o. s. ř.) opodstatněné a Nejvyšší soud musel toto rozhodnutí podle § 243b odst. 1, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušit. Důvod, pro který bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně; proto byl podle § 243b odst. 2, věty druhé, o. s. ř. zrušen i rozsudek Okresního soudu v Příbrami a věc se mu vrací k dalšímu řízení.